

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum in homine uno sit una tantum gratia gratum faciens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

non est qđ agat per uirtutem completam, sed qđ agat inquantū mouet, & ita per uirtutē incōpletā: vñ non sequitur sacramenta esse imperfecta instrumenta, quīs uirtus eorum non sit ens completum.

Ad viii. Dicendum, quod instrumentum comparatur ad actionem magis ut quo agitur, quā ut quod agit, principalis. n. agentis est, ut agat instrumento: & sic quīs ultima non reducant media, vel suprema in Deum, possunt tñ ultima se habere, ut quib. fiat reductio superiorū & mediorū in Deū. Vñ Dion. dicit quod naturale est nobis ut per sensibilia i Deū manducamus: & hęc et eam assignat necessitatē uisibilia sacramentorū in 1. c. Cel. Hier.

Ca. 2. celest. Hier.

Ad ix. Dicendum, quod illuminare aiam Deo cōpōtit nulla creatura mediāte qđ ad illuminationē aīa agat, sicut principale & per se agēs; pōt tñ esse ali- quod mediū agens instrumentū aliter, & dispositiue.

Ad x. Dicendum, quod quedam sacramenta sunt, in quib. requiritur materia sanctificata, sicut in extrema unctione, & confirmatione: quedam uero sunt in quibus non requiritur ex necessitate sacramenti. In omnib. igitur uerū est, quod uirtus sacramenti non consistit in materia uñ, sed in materia & forma simul, que duo sunt unum sacramētum: unde quantumcumque applicetur materia sacramēti ad hominem sine debita forma uerborum, & aliis que ad hoc requiruntur, non sequit̄ sacramenti effectus. Sed in sacramentis que indigent materia sanctificata, manet uirtus sacramenti in materia post usum sacramenti partialiter, sed non complete. In sacramentis uero que non indigent materia sanctificata, nihil remanet post sacramenti usum: unde aqua in qua celebratus est baptis- mus, nihil plus habet quam alia aqua; nisi forte p- pter permissionem chrisimatis, quod tamen nō est de necessitate sacramenti: nec est incōueniens ut uirtus illa cesset, quia uirtus illa se habet ut in fieri existēs & moueri, ut dictū est, & huiusmodi cessat cessante motione mouentis. Statim. n. quādo mo- uens cessat moueri, & mobile cessat moueri.

In solu. ad 5. arg. & ad 4.

Ad xi. Dicendum, quod quāuis corporis ele- mentum sit ignobilius anima, & propter hoc non possit aliquid efficere i anima uirtute propria na- tura, potest tamen aliquid efficere in anima prout est instrumentum agens in uirtute diuina.

Ad xii. Dicendum, quod anima agit dispen- do ad gratiam uirtute natura proprie: sacramen- tum autem uirtute diuina ut eius instrumentum, & ideo non est simile.

Ad xiii. Dicendum, quod sacramentum secun- dum propriam formam significat, vel natum est significare effectum illum, ad quem diuinitus or- dinatur, & secundum hoc est conueniens instru- mentum: quia sacramenta significando causant.

Ad xiiii. Dicendum, quod sacramenta nouę legis non sunt infirma remedia, sed ualida, inquantum eis Christi passio operatur. Sacramenta uero veteris legis, que passionem Christi precesserunt, dicū- tur infirma, ut patet Gal. 5. Conuersi estis ad infir- ma & egena elementa.

Ad xv. Dicendum, quod creatio nihil presupponit, circa quod posset fieri instrumentalis agentis actio, recreatio uero presupponit, & ideo nō est simile.

Ad xvi. Dicendum, quod Deus non utitur instrumē- tis: uel causis mediis in sua actione propter sui in- digentiam, sed propter effectuum conuenientia. Conueniens enim est ut nobis diuina remedia ex- hibeātur secundum modum nostrum, id est, per sensibilia, ut Dion. dicit 1. c. Cel. Hier.

Ca. 2. per to- cum.

Ad xvii. Dicendum, quod actio naturalis ma- terialis instrumenti adiuuat ad effectum sacramē- ti, inquantum per eam sacramentum suscipiendi applicatur, & inquantum facti significatio per- actionem predictam complectur, sicut significatio baptismi per abluitionem.

Ad xviii. Dicendum, quod aliqua sacra sunt, in quib. non requiritur determinatus minister, sicut patet in baptismo; & in talibus uirtus sacri nullo mō consistit in ministro. Quidam uero sacramē- ta sunt, in quibus requiritur minister determinatus, & horum uirtus partialiter consistit in ministro, sicut in materia & in forma: nec tamen iustificare dī minister nisi per modum ministerii, inquantū opatur ad iustificationē conferendo sacramētum.

Ad xix. Dicendum, quod spiritus sanctus non dicit nisi ab eo, quod causat grām sicut principale agens, quod solus Dei est: & iō solus Deus spiritus sanctus dicit.

ARTICVLVS V.

Utrum in uno homine sit una tantum gratia gratū faciens.

¶ Vinto quaeritur, utri in uno homine sit una tantum gratia gratū faciens. Et uidetur quod non. Nihil enim contra seipsum diuiditur per ope- rantē, & cooperantem. ergo diuersę sunt gratię, operans. & cooperans, & sic in uno homine nō est una tñ gratia gratū faciens. Sed dicendum, quod est una gratia secundū habitum opans & coo- perans, sed diuisio sumit̄ secundū diuersos actus.

¶ Sed contra: Habitus distinguitur per actus. igitur actus sunt diuersi, utriusque gratię non poterit esse habitus unus.

¶ Preter. Nullus habet necesse petere id quod iam habet: sed habens gratiam preuenientem necesse habet petere subsequenter, secundum Aug. ergo non est una gratia pteueniens & subsequens. Sed dicebatur quod habens gratiam preuenientem non petit gratiam subsequenter quasi aliam gra- tiam, sed quasi eiusdem gratię conseruationem.

¶ Sed contra: Gratia est potentior quā natura: sed homo in statu natura: integra potest habere se in eo quod acceperat, ut dicitur 24. dist. 2. li. ce- go ille qui accepit gratiam preuenientem potest in ea stare, & sic non habet necesse hoc petere.

¶ Preter. Forma diuersificatur secundum diuersi- tatem perfectibiliū: sed gratia est forma incommen- sū ergo uirtutes sunt multe, grā nō poterit esse una.

¶ Preter. Gratia preueniens p̄inet ad gloriam, uñ Aug. dicit. Præuenit ut pie uiuamus, subsequitur ut cum illis uiuamus: præuenit ut uocemus, subsequitur, ut glorificemur. Alia autē est gratia uic, & gratia patrię, cū nō sit eadē perfectio nature condita, & nature glorificate, ut magister dicit in 3. dist. 2. li. ergo gra- tia præueniens & subsequens non sunt idem.

¶ Preter. Gratia operans p̄inet ad actū interiorē gratia uero cooperans ad actum exteriorē, unde Aug. dicit quod præuenit, ut uelimus, & subsequi- tur, ne frustra uelimus: sed non est idem quod est principium actus interioris & exterioris, sicut patet in uirtutibus, quod charitas datur ad actum interio- rē, fortitudo uero, & iustitia, & alia huiusmodi ad actus exteriores: ergo non est eadem gratia ope- rans & cooperans, siue præueniens & subsequens.

¶ Preter. Sicut culpa est defectus in anima ex parte affectus, ita ignorantia ex parte intellectus: sed mul- tus habitus unus expellit omnem ignorantiam ad intellectū, ergo nec potest esse unus habitus, qui ex- pellat omnem culpam ab effectu: sed gratia expellit omnem culpā, ergo gratia nō est unus habitus.

¶ Preter.

¶ 9 Præ. Gratia & culpa sunt contrariæ: sed vna culpa non inficit omnes potentias animæ. ergo nec vna gratia potest omnes perficere.

¶ 10 Præ. Exod. 33. super illud, Si inveni gratiam, dicit gl. Sanctis non sufficit vna gratia. Vna est que pcedit, vt Deū cognoscant & diligant: alia est que sequitur, ut se mūdōs, & inuiolatos custodiāt & pficiant, & sic in uno hoīe non est tantum vna gratia.

¶ 11 Præ. Diuersus modus habens speciale diffcultatem, requirit diuersum habitū, sicut circa colationem magnorum donorum. que sua magnitudine diffcultatem faciunt, requiritur specialis virtus, scilicet magnificentia, præter liberalitatem quæ consistit circa cōia dona: sed perseveranter bene uelle habet speciale diffcultatem super hoc, qd est bene uelle simpliciter: uelle autem bene simpliciter est gratia præuenientis: uelle autem bene perseveranter est gratia subsequens, unde Aug. dicit qd gratia præuenit, ut homo uelit, sequitur ut impleat, atque persistat. ergo gratia subsequens est alius habitus a gratia præueniente.

¶ 12 Præ. Sacra nouæ legis sunt causa græ, vt dictū est: sed ad eundem effectū diuersa sacra non ordinantur. ergo sunt diuersæ gratiæ in hoīe, quæ per diuersa sacramenta conferuntur. Sed dicendum, qd posteriora sacramenta non conferuntur ad aliam gratiam inducendā, sed ad habitum augmentadā.

¶ 13 Sed cōtra. Augmentū gratiæ spem gratiæ nō uacuat. si ergo pportio causalū est secundū proportionē effectū, sequetur ex responsione p̄dicta qd sacra p̄m speciem non differant. Sed dicēdū, quod sacra differunt specie penes diuersas gratias gratis datas, quæ in diuersis sacramentis conferuntur, & sunt proprii sacramentorum effectus.

¶ 14 Sed cōtra. Gratia gratis data nō opponit culpæ. cū ergo sacra p̄cipue ordinent cōtra culpā, v̄ qd proprii effectus sacramentorum, penes quos sacra distinguuntur, non sunt gratiæ gratis datæ.

¶ 15 Præ. Ex diuersis peccatis diuersa vulnera animæ infliguntur, quæ quidem omnia per gratiam sanantur. cum igitur diuersis uulneribus diuersæ respondeant medicinæ, qd secundum uerbum Hieron. non sanat oculum, quod sanat calcaneum, uideatur quod sint diuersæ gratiæ.

¶ 16 Præ. Idē ab eodē nō p̄t simul haberi, & non haberi: sed aliqui hnt gratiam operantem, qui nō habent gratiam cooperantē, sicut paruuli baptizati. ergo non est eadem gratia operans & cooperas.

¶ 17 Præ. Gratia proportionatur naturæ sicut p̄fectio perfectibili: sed in natura humana sic est, quod non ab eodem principio immediate est eē & operatio, nā aīa scdm suam essentiam est principium essendi, sed scdm potentia est principium operationis. ergo cum in gratuitis gratia operans, uel præueniens sit principium a quo est esse spirituale, grā uero cooperas sit spiritualis operationis principium, v̄ quod non sit eadem gratia operas & cooperas.

¶ 18 Præ. Vnus habitus non potest simul & semel duos actus producere: sed actus gratiæ operantis, qui est iustificare, uel sanare animam, & actus gratiæ cooperantis, uel subsequens, qui est iuste operari, sunt simul in anima. ergo gratia operans, & cooperans non sunt eadem, & sic in homine non est vna tantum gratia.

SED CONTRA. Vbi sufficit unum, superfluum est ponere plura: sed una gratia homini sufficit ad salutem, dicitur enim 2. Corin. 12. Sufficit tibi gratia mea. ergo in homine est una tantum gratia.

¶ 19 Præ. Relatio nō multiplicat essentiam rei: sed

A gratia cooperans supra operantem non nisi relationem addit. ergo eadem est gratia per essentiam operans & cooperans.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex dictis patet, gratia dicitur uel quod est gratis data, uel quod est gratum faciens. Gratias autem gratis datas quæ uerfas esse manifestum est. Sunt enim diuersa quæ homini diuinitus conferuntur, & gratis supra meritum & facultatem humanæ naturæ, vt prophetia, operatio miraculorum, & alia huiusmodi, de quibus Apost. dicit. 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarū sunt: sed de his ad presens nō queritur. Gratia uero gratum faciens, ut ex dictis patet p̄t, dupliciter accipitur. Vno modo pro ipsa diuina acceptatione, quæ est gratuita Dei uoluntas. Alio modo pro dono quodam creato, quod formaliter perficit hominem, & facit eum dignum uitæ æternæ. Accipiendo igitur gratiam hoc secundo modo, impossibile est esse in homine vno nisi unam gratiam, cuius ratio est, quia gratia dicitur secundum qd p̄ eā hō ordinatur in uitam æternam sufficienter. Dicitur gratum quasi acceptatus a Deo vt habeat uitam æternam: illud autem quod ponitur sufficienter ordinare ad aliquid vnum oportet esse vnum tñ: quia si multa essent, neutrum eorum sufficeret, uel alterum superflueret. Sed ex hoc necesse est gratiam etiam aliquid unum esse simplex: possibile enim est qd nihil unum sufficienter dignum redderet uitam æternam, sed ad hoc hō redderet dignus ex multis, utpote ex multis uirtutibus. quod si esset, nihil illorum multorum posset dici gratia, sed omnia simul una gratia dicerentur: quia ex omnibus illis nō fieret in homine nisi una dignitas respectu uitæ æternæ. Sic autem gratia non est una, sed sicut unum simplex habitus, & hoc idē, quia habitus in anima diuificatur in ordine ad diuersos actus, ipsi autē actus nō sunt ratio acceptationis diuine, sed prius homo acceptatur a Deo, deinde actus eius, ut habetur Gen. 4. Respexit Deus ad Abel, & ad munera eius: unde illud donum, quod Deus tribuit his, quos acceptat in suum regnum & gloriam, præsupponitur ad perfectiones, uel habitus, quibus humani actus perficiuntur, ut sint digni acceptari a Deo, & sic oportet habitum gratiæ indiuisum manere, utpote præcedentem ea, quibus fit distinctio habituum in anima. Si autē accipiat gratia gratum faciens primo modo, scilicet gratuita Dei uoluntate, sic constat quod ex parte ipsius Dei acceptantis est una tñ Dei gratia non solum respectu unius, sed respectu omnium, quia quicquid est in eo, non potest esse diuersum. Ex parte autem effectuum diuinorum potest esse multiplex, ut dicamus omnem effectum, quem Deus facit in nobis ex gratuita sua uoluntate, quæ nos in suum regnum acceptat, pertinere ad gratiam gratum facientē, sicut quod immittat nobis bonas cogitationes, & sanctas affectiones. Sic igitur gratia, secundum quod est quoddam donum habituale in nobis, est una tantum: secundum autem quod dicit effectum aliquem Dei in nobis ordinatum ad nostram salutem, possunt dici multe gratiæ nobis.

B gratia cooperans supra operantem non nisi relationem addit. ergo eadem est gratia per essentiam operans & cooperans.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex dictis patet, gratia dicitur uel quod est gratis data, uel quod est gratum faciens. Gratias autem gratis datas quæ uerfas esse manifestum est. Sunt enim diuersa quæ homini diuinitus conferuntur, & gratis supra meritum & facultatem humanæ naturæ, vt prophetia, operatio miraculorum, & alia huiusmodi, de quibus Apost. dicit. 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarū sunt: sed de his ad presens nō queritur. Gratia uero gratum faciens, ut ex dictis patet p̄t, dupliciter accipitur. Vno modo pro ipsa diuina acceptatione, quæ est gratuita Dei uoluntas. Alio modo pro dono quodam creato, quod formaliter perficit hominem, & facit eum dignum uitæ æternæ. Accipiendo igitur gratiam hoc secundo modo, impossibile est esse in homine vno nisi unam gratiam, cuius ratio est, quia gratia dicitur secundum qd p̄ eā hō ordinatur in uitam æternam sufficienter. Dicitur gratum quasi acceptatus a Deo vt habeat uitam æternam: illud autem quod ponitur sufficienter ordinare ad aliquid vnum oportet esse vnum tñ: quia si multa essent, neutrum eorum sufficeret, uel alterum superflueret. Sed ex hoc necesse est gratiam etiam aliquid unum esse simplex: possibile enim est qd nihil unum sufficienter dignum redderet uitam æternam, sed ad hoc hō redderet dignus ex multis, utpote ex multis uirtutibus. quod si esset, nihil illorum multorum posset dici gratia, sed omnia simul una gratia dicerentur: quia ex omnibus illis nō fieret in homine nisi una dignitas respectu uitæ æternæ. Sic autem gratia non est una, sed sicut unum simplex habitus, & hoc idē, quia habitus in anima diuificatur in ordine ad diuersos actus, ipsi autē actus nō sunt ratio acceptationis diuine, sed prius homo acceptatur a Deo, deinde actus eius, ut habetur Gen. 4. Respexit Deus ad Abel, & ad munera eius: unde illud donum, quod Deus tribuit his, quos acceptat in suum regnum & gloriam, præsupponitur ad perfectiones, uel habitus, quibus humani actus perficiuntur, ut sint digni acceptari a Deo, & sic oportet habitum gratiæ indiuisum manere, utpote præcedentem ea, quibus fit distinctio habituum in anima. Si autē accipiat gratia gratum faciens primo modo, scilicet gratuita Dei uoluntate, sic constat quod ex parte ipsius Dei acceptantis est una tñ Dei gratia non solum respectu unius, sed respectu omnium, quia quicquid est in eo, non potest esse diuersum. Ex parte autem effectuum diuinorum potest esse multiplex, ut dicamus omnem effectum, quem Deus facit in nobis ex gratuita sua uoluntate, quæ nos in suum regnum acceptat, pertinere ad gratiam gratum facientē, sicut quod immittat nobis bonas cogitationes, & sanctas affectiones. Sic igitur gratia, secundum quod est quoddam donum habituale in nobis, est una tantum: secundum autem quod dicit effectum aliquem Dei in nobis ordinatum ad nostram salutem, possunt dici multe gratiæ nobis.

D gratia cooperans supra operantem non nisi relationem addit. ergo eadem est gratia per essentiam operans & cooperans.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd gratia operans & cooperas p̄t distingui & ex parte ipsius gratuitæ Dei uolūtatis, & ex parte doni nobis collati. Operas. n. d̄ grā respectu illius effectus, quē sola nō efficit, sed cum lib. arb. cooperat: ex parte uero gratuitæ Dei uolūtatis grā operas dicit ipsa iustificatio ip̄i, q̄ fit ipsius doni gratuiti infusionē. Hoc. n. donū sola gratuita diuina uoluntas cāt in nobis, Quæst. dif. S. Tho. OOO 3 nec

Art. r. huius quæst.

Art. r. huius quæst.

Mar. ubi.

Li. de Natura gratia cap. 107.

Art. huius quæst.

Mar. 4. sup. hoc genus demost. non mouet 1. 9.

nec aliquo modo eius cā est liberum arbitriū, nisi per modum dispositionis sufficientis. Ex parte vero eiusdem gratiæ cooperans dicitur secundum q̄ in lib. arb. operatur, motum eius causando, & exterioris actus executionem ex pediendo & perseverantiā prebendo, in quib. omnib. aliquid agit liberū arbitriū: & sic constat, quod aliud est gratiæ operans, & cooperans. Et parte vero doni gratuiti eadem gratiæ p̄ essentialiter dicitur opans & cooperans: opans q̄dem secundū quod informat aīam, ut operans formaliter intelligatur p̄ modū loquendi, quo dicimus, quod albedo facit albū parietē: hoc enim nullo modo est actus liberi arbitrii; cooperans vero dicitur secundū q̄d inclināt ad actum intrinsecū & extrinsecū, & secundū quod præstat facultatem perseverandi vsque in finem.

Ad n. Dicendum, q̄ diversi effectus qui attribuantur gratiæ operanti & cooperanti, non p̄nt habitum diversificare; effectus enim qui attribuntur gratiæ operanti sunt causæ effectū, qui attribuntur gratiæ cooperanti: ex hoc. n. quod voluntas est informata aliquo habitu sequitur, quod in actum volendi exeat & ex ipso actu volendi causatur exterior actus: ab ipsa etiā firmitate habitus cātur resistētia, qua resistimus peccato. Et sic unus & idem habitus gratiæ est qui informat animam & elicit actum interiorem & exteriorem, & quodammodo perseverantiā facit, in quantum tentationibus resistit.

Ad m. Dicendum, q̄ quantumcumque hō habeat habitum gratiæ, semper tñ indiget diuina operatione, qua in nobis operatur modis prædictis & hoc propter infirmitatem nr̄e naturæ, & multitudinem impedimentorum, quæ quidem nō erāt in statu naturæ condite. unde magis tunc poterat homo stare per seipsum quam nunc possint habentes grām, non quidem propter defectum gr̄e: sed propter infirmitatem naturæ, quæ eius etiam tunc indigent diuina prudentia eos dirigente & adiuvante. Et iō habens grām necesse habet petere diuinum auxilium, q̄d ad grām coopantē p̄tinet.

Et per hoc patet solutio ad quartum.

Ad v. Dicendum, quod gratia non d̄ forma virtutum quasi pars essentialis virtutum, sic. n. oporteret quod multiplicatis virtutib. multiplicaretur gratia: sed d̄ forma virtutis in quantum formaliter actum virtutis cōplet. Informatur autem actus virtutis tripliciter. vno modo, in quantum circa substantiam actus apponuntur debite cōditiones, per quarū limitationē in medio virtutis cōstituitur, & hoc habet actus virtutis a prudentia, nā medium virtutis accipitur secundum rōnem rectam ut dicitur in 2. Ethic. & sic prudentia dicitur forma omnium virtutum moralium, actus autem virtutis sic constitutus in medio, est quasi materialis respectu ordinis in finem ultimum, qui quidem ordo apponitur actui virtutis ex imperio charitatis, & sic charitas dicitur esse forma omnium aliarum virtutum, ulterius vero efficaciam merendi adhibet gratia: nullus. n. op̄tum nostrorum valor reputatur dignus aeternæ gloriæ, nisi præsupposita acceptatione diuina, & sic gratia dicitur esse forma & charitatis, & aliarum virtutum.

Ad vi. Dicendum, q̄ gratia præueniens & subsequens d̄ secundum ordinem eorum, q̄ in esse gratuito inveniuntur: quorum q̄dem primum est subiecti informatio siue ipsi iustificatio, q̄d idem est. Secundū vero, est actus voluntatis. Tertiuū vero est actus exterior. Quartū vero, est spiritalis perfectus & perseverantiā in bono. Quintū vero, est præ-

mij cōsecutio. Distinguitur igitur vno modo gratia præueniens & subsequens, ut gratia perueniens dicatur, qua iustificatus impius, subsequens vero secundum quam iustificatus operatur. Secundo, ut præueniens dicatur secundum quam aliquis recte vult, subsequens vero secundū quod rectā voluntatē exteriori opere consequitur. Tertio, ut gratia præueniens ad oīa hæc referatur: subsequens vero ad perseverantiā in prædictis. Quarto, ut gratia perueniens ad totū statum meriti referat. gra vero subsequens ad premiū. In tribus aut̄ primis distinctionib. potest qualiter grā præueniens, & subsequens esse eadē vel diversa ex his quæ de operatē, & cooperante sunt dicta: quia secundū hos modos idē v̄ esse grā præueniens, & subsequens, q̄ operans & cooperans. Secundū quartam vero distinctionē, si ipsū donū gratuitum in se accipitur, q̄ gra d̄, idem inueniunt esse gratia præueniens & subsequens. Sicut n. charitas viæ non tollitur: sed in patria remanet augmentata propter hoc, quod in sui ratione nullum defectum importat, ita gratia cum nullum in sui rōne importer defectū p̄ sui augmentū sit gloria, nec est eē diuersa perfectio nature in statu viæ & patriæ: rum ad gratiam p̄ diuersam formam perfectiōis sed p̄ diuersam perfectiōis mensuram. Si aut̄ gratiam accipiamus cum omnib. virtutibus, quas formant, sic gratia & gloria nō sunt idem: quia quæ virtutes in patria euacuantur, ut fides & spes, quamuis sint diuersa perfectibilia, sunt tamen eadē nata: quia vnum est causa alterius, ut dictum est.

Ad vii. Dicendum, q̄ actus exterior & interior quamuis sint diuersa perfectibilia, sunt tamen eadē nata: quia vnum est causa alterius, ut dictum est.

Ad viii. Dicendum, quod in peccato est d̄o cōsiderare, s̄ conuersiōne & auersionem: sicut cōuersiōnem quidem peccata ab inimicem dimittuntur: sed in auersione sunt cōnexa, in quantum bono per quodlibet p̄ctū mortale a bono incommutabiliter aueritur: peccatis igitur ex parte conuersiōnis virtutes opponunt, & sic diuersa peccata diuersis virtutib. expelluntur, sicut diuersæ ignorantia diuersis scientiis. Et parte vero auersionis oīa remittuntur unum, q̄ est gratia, ignorantia autem non conuertitur in aliquo uno, & ideo non est simile.

Ad ix. Dicendum, quod una culpa formaliter non inuenitur perficere omnes culpas, sicut unus habitus virtutis vel gratiæ perficit omnes virtutes, & hac ratione vna culpa non inficit omnes potentias, sicut una gratia perficit: non quidem ita, quod sit in omnibus, sicut subiecto, sed in quantum informat omnium potentiarum actus.

Ad x. Dicendum, quod illa gratia quæ sequitur, vel intelligitur alius effectus diuinae voluntatis gratuita, vel intelligitur idem habitus gratiæ, ad alium effectum relatus, ut ex prædictis patet.

Ad xi. Dicendum, quod firme & immutabiliter habere habitum & operari est conditio, quæ requiritur ad omnem virtutem, sicut patet ex Philoso. in 2. Ethic. & ideo iste modus non requirit specialem habitum.

Ad xii. Dicendum, quod sicut diuersæ virtutes & diuersa dona Spiritus sancti ad diuersos actus ordinantur, ita diuersi sacrosancti effectus sunt, ut diuersa medicina peccati & participatiōes virtutis de peccati cōpassionis, quæ a grā gratum faciente de peccati cōpassione h̄nt, p̄ hoc, quod actus, ad quos operantur, sunt manifesti. Unde secundū nomen gratiæ distinguuntur: defectus autem peccati cōtra quos sacra institunt, latentes sunt: unū sacramentorum effectus nomen proprium nō habens, sed nomen gratiæ.

Cap. 6. & 2. 10. 5.

gratia nominantur; dicuntur. n. gratia sacramentalis. & penes has sacramenta distinguuntur, sicut penes proprios effectus, pertinent autem isti effectus ad gratiam gratū facientē, q̄ istis effectib. cōiungitur; & sic cum propriis effectib. habet effectum cōem, qui est gratia gratum faciens, quā ēt per sacramentum & non habenti datur, & habenti augetur.

Et per hoc patet solutio ad XIII. & XIII. Ad xv. Dicendum, q̄ oīa peccata ex parte auersionis inferunt vñ vulnus, vt dictum est, & sic per unū donū grā sanantur; sed ex parte conuersionis inferunt diuersa vulnera, q̄ sanantur per diuersas virtutes, & per diuersos sacramentorum effectus.

Ad xvi. Dicendum, quod in parulis, & si non sit gratia cooperans in actu, est tñ cooperans in virtute; illa enim gratia operans, quam acceperunt, sufficiens erit cooperari lib. arb. quando ipsius vsū habere poterunt.

Ad xvii. Dicendum, q̄ sicut essentia aīe immediate est essendi principii, operationis vero principium est mediantib. potentiis, ita immediatus effectus gratiæ est conferre esse spūale, qd̄ pertinet ad informationē subiecti, siue ad iustificationē impii, quæ est effectus grā operantis; sed effectus gratiæ mediantib. virtutibus & donis est elicere actus meritorios, quod pertinet ad gratiam cooperantem.

Ad xviii. Dicendum, q̄ duos actus qui sunt operationes distinctæ & adinuicem non ordinatæ, nō pōt vnus habitus causare simul & semel; sed duos actus quorū vnus est operatio, & alius subiecti informatio, vel duas operationes, quarū vna sit causa alterius, sicut actus interior est cā exterioris, vnus habitus causare potest. Et sic se habent actus gratiæ operantis, & cooperantis, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VI.

Vtrum gratia sit in ipsa anime essentia.

Sexto queritur, vtrū gratia sit in essentia anime. Et vñ quod non, sicut. n. se habet habitus, qui est in potētia, ad potētiæ effectum, ita se debet habere habitus, vel perfectio in essentia existens ad essentia effectum: sed habitus, qui est in potentia aliqua perficit potentiam ad actū suum, sicut charitas perficit voluntatem ad volendū: proprius autē effectus essentia anime est esse, quod anima corpori confert; quia anima secundum sui essentiam est forma corporis. cum ergo gratia non perficiat ad esse naturale, quod anima corpori confert, non erit in essentia anime sicut in subiecto.

¶ 2 Præt. O pposita nata sunt fieri circa idē: gratia autem & culpa opponuntur. cum ergo culpa non sit in essentia anime, quod patet ex hoc, quod nihil ab essentia anime priuatur, cum tamen peccatum siue culpa secundum Aug. sit priuatio modi speciei & ordinis, videtur quod gratia non sit in essentia anime, sicut in subiecto.

¶ 3 Præt. Gratuita p̄supponūt naturalia: sed potentia sunt naturales proprietates anime s̄m auic. ergo gratia nō est in essentia aīe, nisi p̄supposita potētia, & sic est immediate potētia siue in subiecto.

¶ 4 Præt. Ibi est habitus, vel quæcumq; forma, ubi inuenitur eius effectus: sed effectus gratiæ quilibet tam operantis quam cooperantis inuenitur in potētiis, ut patet per singulos inducenti. ergo gratia est in potētiis anime sicut in subiecto.

¶ 5 Præt. Imago recreationis rñdet imagini creatio nis, quæ duplex imago distinguitur in Glo. super illud pl. 4. Signatum est super nos & c. Imago autem

A creationis attenditur secundum potentias, sicut secundum memoriam, intelligentiam & voluntatem, quæ sunt tres anime vires, ut Magister dicit in 1. Sent. 3. dist. ergo gratia potentias anime respicit.

¶ 6 Præt. Habitus acquisiti contra habitus in infusos distinguuntur; sed omnes habitus acquisiti sunt in potētiis anime, ergo & gratia quæ est donum habituale infusum.

¶ 7 Præt. Secundum Aug. per gratiam bona voluntas hominis preparatur: sed non nisi in quantum per gratiam voluntas perficitur. ergo gratia est perfectio voluntatis, & sic est in voluntate sicut in subiecto, & non in essentia anime.

B SED CONTRA, Gratia est in anima secundum hoc quod ad Deum ordinatur: sed tota anima ordinatur ad Deum, ut habens in potentia accipendi aliquid ab ipso. ergo anima secundum suam totalitatem est gratiæ susceptiua: sed totum in anima est ipsa substantia anime, partes vero potentia. ergo anima, secundum substantiam est subiectum gratiæ.

¶ 2 Præt. Primum Dei donum est in eo, quod est in nobis prius & Deo propinquius; sed gratia est primum Dei donum in nobis: ipsa enim præcedit, & fidem, & charitatem, & alia huiusmodi, ut patet per Aug. in 2. lib. de Prædestinatione sanctorū. Id autem, quod in nobis prius est & Deo propinquius, est anime essentia a qua fluunt potētiæ, ergo gratia est in essentia anime sicut in subiecto.

C ¶ 3 Præt. Idem creatum non potest esse in diuersis: sed grā est qd̄ creatū. ergo nō pōt esse in diuersis: sed gratia se extendit ad omnium potentiarum actus, in quārum possunt esse meritorii. ergo est in essentia anime uel in omnib. potētiis, sed non in omnibus. ergo est in essentia aīe, sicut in subiecto.

¶ 4 Præt. Causa secundaria per prius recipit influentiam primæ causæ, quam effectus causæ secundariæ: sed essentia anime est principium potentiarū, & sic est causa secundaria earum, quārum primaria causa est Deus. ergo essentia anime per prius recipit influentiam gratiæ, quam potētia.

RESPON. Dicendum, quod sicut prius dictum est, de gratia duplex est opinio, vna quæ dicit gratiam, & uirtutem esse idem per essentiam, & s̄m hanc necesse est dicere, quod gratia sit in potentia anime, sicut in subiecto secundum rei veritatem, eo quod uirtus quæ perficit ad operandum, non nisi in potētia esse potest, quæ est operationis principium; sed per quandam appropriationem potest dici, secundum hanc opinionem, quod gratia respicit essentiam, uirtus vero potētiā, secundum quā gratia & uirtus & si non per essentiam, saltem differunt rōne; quia gratificatio per prius ad ipsam animam pertinet quam ad actum eius, cum non propter actus anima acceptetur a Deo, sed e conuerso, ut dictū est. Alia vero opinio q̄ sustinetur est, qd̄ gratia & uirtus nō sunt idem per essentia, & s̄m hoc necesse est dicere, quod gratia sit in essentia aīe sicut in subiecto & non in potētiis: quia cum potentia in quantum h̄mōi ordinat ad operationē, oportet perfectionem potētiæ secundum p̄pria rōnem ad operationē ordinari; istud autē est quod facit rōnem uirtutis, ut sit proxime perfectiua ad recte agendū. vñ oporteret, si gratia in potētia aīe esset, quod esset idem cum aliqua uirtutē. Si ergo hoc nō sustinet, oportet dicere qd̄ grā sit in essentia aīe, perficiens ipsā, in quantum dat ei quoddā esse spūale, & facit eā per quandā assimilationē cōsortem diuinæ naturæ, ut habetur 2. Pet. i. sicut uirtu.